Дар'я Данилко

ГІМНАЗІЙНА ОСВІТА В БІЛІЙ ЦЕРКВІ (КІН. XIX – ПОЧ. XX СТ.)

Сучасне високорозвинене суспільство потребує інновацій в системі освіти, зокрема в гімназійній. Метою гімназійної освіти є створення системи навчання і виховання дітей, спрямованої на розвиток освіченої й культурної особистості. З огляду на дану проблему доцільно розглянути історичну спадщину гімназійної освіти, що зумовило вибір теми статті Ця публікація має на меті стимулювати дослідження історій конкретних навчальних закладів, у даному випадку – в м. Білій Церкві в першій чверті XX століття. Білоцерківська класична чоловіча гімназія була відкрита на базі Вінницької гімназії, яку за клопотанням сина Ксаверія Браницького – Владислава – та за згоди царя вдалося перевести до Білої Церкви після того, як її приміщення було вщент зруйноване пожежею. Граф Владислав Браницький спорудив двоповерховий головний корпус та а також закупив все необхідне для навчання. На потреби гімназії з капіталу 50 тисяч карбованців. Навчальний заклад почав діяти з 1847 року як класична чоловіча гімназія [1, с. 329].

До 1920 року Біла Церква була класичним єврейським містечком, адже майже 60 % усього населення були юдеями. Проте закони Російської імперії були такі, що для євреїв в державних гімназіях виділялася квота – лише 10 % від усіх учнів і то не скрізь. Тому була проблема вступити єврейським дітям на навчання. Наприклад, у Білоцерківській гімназії навчався майбутній письменник Саша Чорний (Олександр Глікберг). Так ось, щоб він міг вступити до гімназії, батько його та інших двох дітей змушений був перехрестити на православних. За таких обставин місцеві євреї з 1908 року почали клопотатися про відкриття гімназії для їхніх дітей у Білій Церкві. Відтак у місті було збудоване приміщення, де розмістився хедер (єврейська школа), там діяла приватна єврейська чоловіча гімназія [2, с. 106].

З 1856-го по 1876 рр. Іван Сошенко був вчителем Другої київської гімназії, а до Білої Церкви приїздив для розпису храму апостолів Архипа та Філімона, що діяв у приміщенні гімназії. Михайло Чалий, на той час директор гімназії.

З Білоцерківською гімназією пов'язане ім'я композитора Кирила Стеценка. У 1907 році він був заарештований у Києві та висланий на територію шахтарського містечка Олександро-Грушево (нині м. Шахти, Ростовська область, РФ – прим. ред.), звідки писав листи до української інтелігенції, щоб допомогли йому переїхати поближче до Києва. На той

час у Білоцерківській гімназії помер учитель музики. Олександр Кошець, український диригент, композитор, етнограф, попри неприятельське ставлення до Кирила Стеценка допомагає йому перебратися до Білої Церкви. Відтак з 1908 року він стає вчителем музики в чоловічій та жіночій гімназії.

Священник Петра Лебединцева, який був не лише настоятелем Преображенської церви, але й вчителем закону Божого у Білоцерківській гімназії, а також започаткував краєзнавчий рух у Білій Церкві. До Білої Церкви він приїжджає в 1851 році.

Білоцерківська гімназія мала не лише славетних викладачів, але й випускників. Зокрема, тут навчався відомий іспанський та французький кінорежисер Єжен Деслав (Євген Слабченко), постать яку до 2002 року у Білій Церкві практично ніхто не знав.

Після закінчення гімназії став одним із засновників скаутського руху в Білій Церкві – Першого білоцерківського куреня, який нараховував близько 200 осіб. А також брав участь у 1918 році в загоні січових стрільців у Фастові. Був членом Центральної Ради та навіть їздив у складі делегації до Франції. У 1920 році поїхав знову до цієї держави вже як студент Паризької Сорбонни і більше на батьківщину не повертався. Проте про Україну ніколи не забував.

Ще одним відомим випускником гімназії був етнограф, українофіл Борис Познанський, який походив з дворянського роду. Спершу навчався в Полтавській гімназії, а після смерті батька перейшов у четвертий клас Білоцерківської гімназії, адже тут ним опікувався дядько, який був домашнім лікарем у графів Браницьких. Був такий гурток і білоцерківський, де панували ідеї українофільства. Борис Познанський товаришував з Володимиром Антоновичем, Тадеєм Рильським, Павлом Чубинським у 1861–1870 рр. надрукував українською мовою твори «Чумаки», «Весна в українському селі», «Спогади» [3, с. 60].

Список використаних джерел

1. Сірополко С. Історія освіти в Україні / підготував Ю. Вільчинський. 2-ге вид. Львів : Афіша, 2001. 664 с.
2. Гімназія XX століття : науково-методичний посібник / ред. В. І. Сафулін, В. Ф. Паламарчук та ін. Київ : Знання, 1999. 208 с.
3. Реальні гімназії як предмет дискусій про реформування середньої освіти (перша половина 20-х років XX ст. // Історико-педагогічний альманах. 2014. № 1. С. 59–67.